

บทที่ 5

การศึกษาผลกระทบของรูปร่างด้วยแบบจำลองทางคอมพิวเตอร์

จุดประสงค์ของการศึกษาด้วยแบบจำลองทางคอมพิวเตอร์คือ เพื่อดำเนินการกระจายตัวของความเค้นแบบต่างๆ และสอบทานผลกระทบของรูปร่างตัวอย่างหินที่ไม่เป็นรูปทรงทางเรขาคณิต (Irregular Shape) และเนื่องจากลักษณะปัญหาที่มีความซับซ้อนในประเด็นของขอบเขตและข้อกำหนดทางคณิตศาสตร์และเรขาคณิตขั้นต้น (Boundary conditions) จึงไม่มีสมการสำเร็จรูปที่จะนำมาใช้ ดังนั้นการศึกษานี้จำเป็นต้องใช้การคำนวณเชิงตัวเลขด้วยวิธี finite difference โปรแกรมที่นำมาใช้คือโปรแกรม FLAC โดยจะมุ่งศึกษาในเรื่องผลกระทบของขนาดซึ่งจะทำการผันแปรความกว้างของขนาดตัวอย่างหิน และควบคุมให้พื้นที่ตัดขวาง (Cross-sectional) คงที่

5.1 คุณสมบัติของแบบจำลอง

ในการศึกษาด้วยแบบจำลองทางคอมพิวเตอร์ได้สร้างแบบจำลองขึ้นมา 5 แบบ (Computer models) เพื่อศึกษาผลกระทบด้านความกว้างของตัวอย่างหินต่อความเค้นสูงสุดที่จะเกิดขึ้น ตารางที่ 5.1 สรุปคุณสมบัติของแบบโครงข่ายจำลองทั้ง 5 แบบ ประกอบด้วย อัตราส่วนของขนาด ความหนา และความกว้างของแต่ละแบบจำลอง เนื่องจากแบบจำลองมีแนวสมมาตร (Symmetry planes) 2 แนว คือแนวตั้งตามแนวแกน และแนวนอนที่ครึ่งหนึ่งของความหนาของตัวอย่างหิน ดังนั้นการจำลองจึงทำเพียง 1/4 ของตัวอย่างหินทั้งชิ้น ในการสร้างแบบจำลองทั้งหมดจะมีความหนา ($t/2$) คงที่เท่ากับ 3.13 cm ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางหัวกด ($d/2$) คงที่เท่ากับ 1 cm และมีอัตราส่วนของขนาดความกว้างตัวอย่างหิน ($D/2$) ผันแปรจาก 5.08 cm จนไปถึง 7.62 cm โดยแต่ละแบบจำลองจะถูกกำหนดให้ขนาดของพื้นที่ตัดขวางแนวใต้หัวกด (Cross-section, $A/2$) มีขนาดคงที่เท่ากับ 16.13 cm^2

เมื่อกำหนดขนาดของแบบจำลองทั้งหมดแล้ว จะทำการจำลองโดยให้แรงกดผ่านหัวกดเพิ่มขึ้นด้วยอัตราคงที่จนกระทั่งแบบจำลองไม่มีเสถียรภาพ (พังลง) จะได้ค่าแรงกดสูงสุดในแต่ละกรณีเพื่อนำไปเปรียบเทียบกับศึกษาผลกระทบด้านขนาดของตัวอย่างหินต่อไป

จากงานวิจัยก่อนหน้ามีโดย กิตติเทพ เพ็ญขจร (2545) พบว่าผลกระทบของความเสียดทานระหว่างหัวกดกับผิวหินมีผลกระทบค่อนข้างน้อยโดยมีความแตกต่างกันเพียงร้อยละ 2-5 ดังนั้นการวิเคราะห์ค่าที่ได้จึงไม่มีผลมากนักไม่ว่าจะเลือกใช้แรงเสียดทานระหว่างหัวกดและตัวอย่างหินแบบใด อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้เลือกใช้การสร้างแบบจำลองให้มีลักษณะที่มีแรง

ตารางที่ 5.1 สรุปผลการวิเคราะห์จากแบบจำลองทางคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรม FLAC

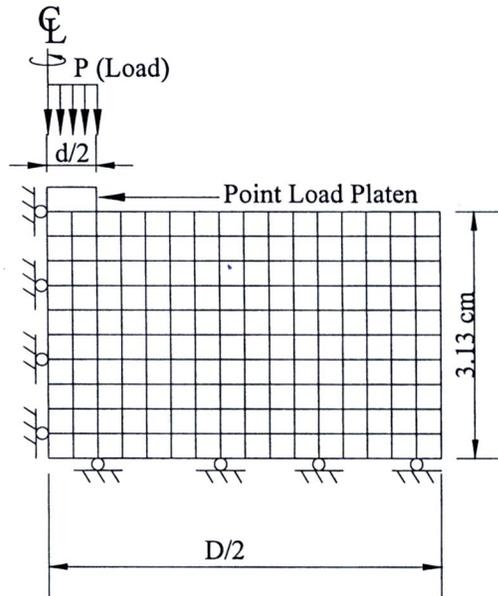
Model Number	Specimen Thickness, $t/2$ (cm)	Specimen Diameter, $D/2$ (cm)	Cross-Sectional Area of Specimen, $A/2$ (cm ²)	Equivalent Diameter, $D_e/2$ (cm)	Failure Load, P_{mpl} (kN)
1	3.13	5.08	16.13	5.08	44.85
2	3.13	5.72	16.13	5.08	46.30
3	3.13	6.35	16.13	5.08	46.14
4	3.13	6.98	16.13	5.08	46.27
5	3.13	7.62	16.13	5.08	45.90

เลียนทานเพื่อที่จะจำลองให้มีสภาพใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด รูปที่ 5.1 ถึงรูปที่ 5.5 แสดงให้เห็นแบบจำลองทั้ง 5 แบบ ในรูปของโครงข่ายแบบจำลองที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ศึกษาผลกระทบทั้งความความกว้างของตัวอย่างหินโดยละเอียด และยังรวมไปถึงการศึกษาความสัมพันธ์ของขนาดตัวอย่างหินต่อค่าแรงกดสูงสุดภายใต้ความเค้นใต้หัวกด

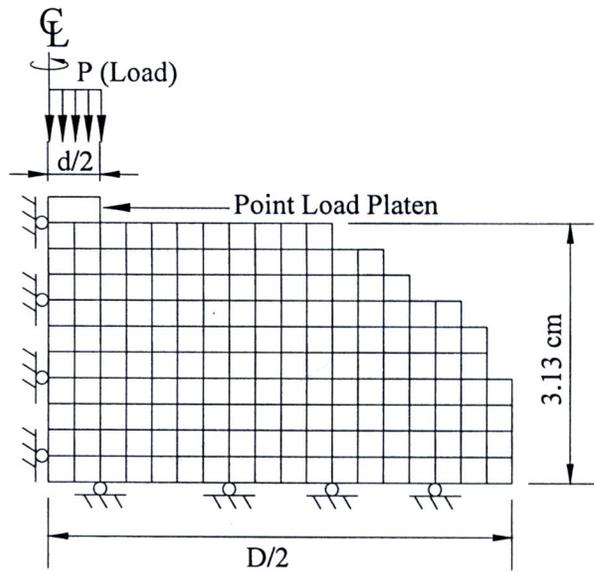
การวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองทั้งหมดในงานวิจัยนี้จะตั้งอยู่บนสมมติฐานของความยืดหยุ่นเชิงเส้นตรง (Linear elasticity) และหินมีคุณสมบัติเท่ากันทุกทิศทาง

5.2 ผลกระทบของรูปร่างต่อความเค้นสูงสุด

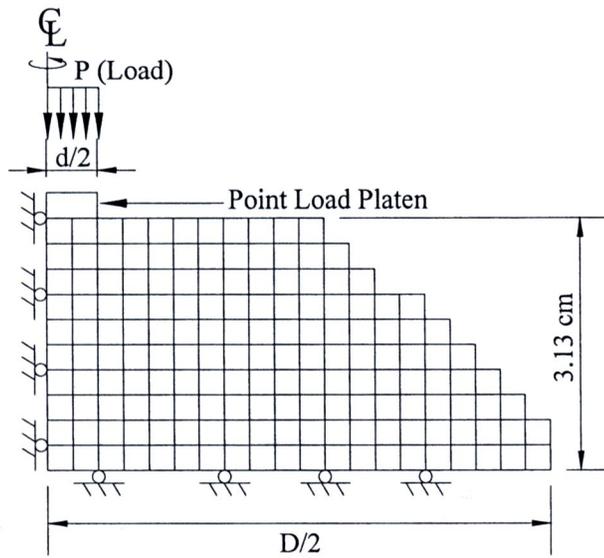
การศึกษาผลกระทบด้านรูปร่าง (Shape effects) ของตัวอย่างหินต่อความเค้นสูงสุดที่เกิดขึ้นได้แสดงดังตารางที่ 5.1 สรุปได้ว่าการทดสอบจุดกดแบบปรับเปลี่ยนเพื่อหาค่าแรงกดและแรงดึงสูงสุดที่เกิดขึ้นตามการกระจายตัวของค่าความเค้นหลักมากที่สุด (σ_1) และค่าความเค้นหลักน้อยที่สุด (σ_3) ในแนวตั้งตามแนวจุดกดนั้นพบว่า เมื่อแบบจำลองถูกกำหนดให้ขนาดของพื้นที่ตัดขวางแนวใต้หัวกด (Cross-section Area) มีขนาดคงที่ตามแบบจำลองทั้ง 5 แบบ (เท่ากับ 16.13 cm^2) และขนาดความหนาคงที่ ($t/2$) เท่ากับ 3.13 cm โดยทำการผันแปรเฉพาะความกว้างตามรูปแบบที่กำหนดในรูปที่ 5.1 ถึงรูปที่ 5.5 ผลของค่าแรงกดสูงสุดที่ได้จากการจำลองด้วยโปรแกรม FLAC ให้ค่าที่ใกล้เคียงกันมาก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเพียง 1-2% เท่านั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าในกรณีของตัวอย่างหินที่มีรูปร่างไม่เป็นเรขาคณิต เมื่อทำการทดสอบจนหินแตกแล้วสามารถวัดพื้นที่แนวขวางของการแตกเพื่อใช้ในการคำนวณหาค่าแรงกดและแรงดึงสูงสุดของตัวอย่างหินได้ เพื่อความสะดวกสามารถพิจารณาให้อยู่ในรูปแบบที่ใช้งานได้ง่ายขึ้นโดยอยู่ในตัวแปรของ Equivalent Diameter ($D_e = \text{Cross-section Area} / \text{Thickness}$) เพื่อนำไปใช้ในการคำนวณต่อไป

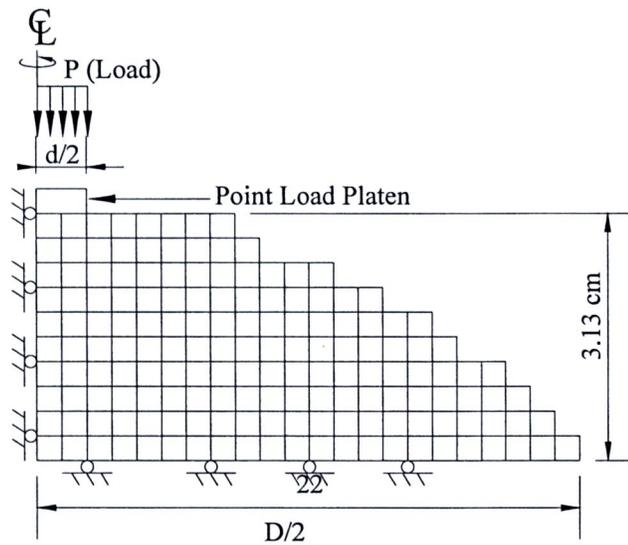
รูปที่ 5.1 โครงข่ายแบบจำลองที่ 1 ($t/2 = 3.13 \text{ cm}$, $D/2 = 5.08 \text{ cm}$, $d/2 = 10 \text{ mm}$)

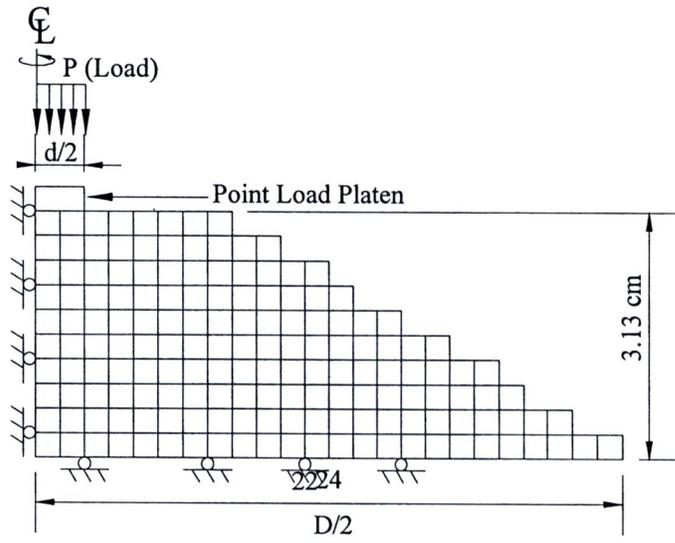
รูปที่ 5.2 โครงข่ายแบบจำลองที่ 2 ($t/2 = 3.13 \text{ cm}$, $D/2 = 5.72 \text{ cm}$, $d/2 = 10 \text{ mm}$)

รูปที่ 5.3 โค้งข่ายแบบจำลองที่ 3 ($t/2 = 3.13$ cm, $D/2 = 6.35$ cm, $d/2 = 10$ mm)

รูปที่ 5.4 โค้งข่ายแบบจำลองที่ 4 ($t/2 = 3.13$ cm, $D/2 = 6.98$ cm, $d/2 = 10$ mm)

รูปที่ 5.5 โค้งขายแบบจำลองที่ 5 ($t/2 = 3.13$ cm, $D/2 = 7.62$ cm, $d/2 = 10$ mm)